

GUIÓ DE LA RUTA DE CAMÍ FORESTAL-CS

1. Porta de la muralla
2. Pou de Sant Martí
3. Excavacions a Sant Martí
4. Església de Sant Martí
5. Casa Forestal
6. Espigó grec
7. Platja de les Muscleres
8. Plafó sobre Federico García Lorca
9. Hotel Empúries
10. L'arc del Portitxol
11. El Pedrigolet i búnquer
12. Desembocadura del Rec
13. El Cargol

13

Durant el recorregut ens anirem fixant en mostres diverses de patrimoni i intentarem datar-les, de manera que al final puguem fer un exercici de cronologia.

1. Porta de la muralla

Entrada a Sant Martí d'Empúries, nucli habitat des de molt antic, actualment reduït a residència turística. Hem d'imaginar-nos aquest punt com una illa (fixem-nos que els terrenys del voltant són més baixos) o com una península, i aquesta porta era la que comunicava el nucli amb la terra ferma, entre el mar i la desembocadura del riu Clodianus (actualment, Fluvià Vell). El riu canvià de curs en el segle XVII.

A l'esquerra de la porta hi ha un **matacà**, curiosament desplaçat de sobre la porta. Intentarem veure per què està desplaçat. Des del matacà podien combatre els enemics que intentessin abatre la porta. També es veuen els **merlets**.

Entrem i busquem el camí del Pou, cap a l'esquerra.

2. Pou de Sant Martí

Pou medieval. Des d'aquí es veu bé la construcció de la muralla, amb els merlets i les espitlleres (forats des d'on espiar sense ser vist ni atacat). També es veu per on passaven. Hi ha una escala per pujar-hi (no gaire recomanable).

En aquest lloc ja hi havia una muralla grega. Aquesta és del XIII-XIV (**fa uns 700 anys**), refeta per por dels **pirates** tot i que la darrera vegada que havia estat destruïda fou obra de l'almirall francès Guillem de Loveda.

Pel que fa al pou podem observar algunes de les pedres utilitzades en la seva construcció, probablement aprofitades d'edificacions anteriors. També podem deduir l'ús d'algunes d'aquestes pedres a partir dels senyals que hi han quedat.

Anem carrer de la Francesa amunt (passem pel costat d'un jardí que havia pertangut a Víctor Català) i tombem a la dreta.

3. Excavacions al costat de l'església

Excavacions fetes pel Museu d'Arqueologia de Catalunya. S'hi distingeixen 5 habitacions, un pany de muralla grega i el basament d'una **torre circular** medieval. El fragment de muralla grega és probable que sigui del segle II aC, o sigui fa uns **2300 anys**.

A la dreta hi ha l'església. A la paret de l'església s'observen impostes d'edificis més antics aprofitats en els contraforts del temple.

Comentarem també la necessitat d'aquestes contraforts quan veuran que la construcció del temple està datada en el segle X i també en el XVI.

4. Església de Sant Martí

Segurament sota el temple de Sant Martí hi ha les restes del temple d'Artemis Efèsia (tal com indica una discreta placa en el terra). L'església ja s'esmenta el 843. L'edifici actual és del segle XVI. La làpida del mig és del 1248. L'altra està en **dos trossos**, a dreta i esquerra de l'anterior. És del 926 i parla del comte Gausbert, "heroi triomfant" (4a línia). La làpida és de fa

uns **1082 anys**.

A la dreta hi ha la casa Forestal, davant de les restes del castell on es fa referència al Capitán Trueno (personatge de còmic basat en Hug IV, comte d'Empúries, conegut en el seu temps com "Lo Tro d'Empúries, i que a les Croades es feia dir "Lo Capità Trunnus". Hug IV morí a Mallorca el 1230 després d'haver-hi participat en la conquesta).

5. La Casa Forestal

Es va construir l'any 1910 (fa uns **98 anys**) pel Servei Hidrològic i Forestal, d'estil modernista. Era dedicat als treballs de fixació de **les dunes** que havia començat uns pocs anys abans. Aquest treball de fixació encara continua i trobareu rètols de fusta escampats per tot el recorregut que adverteixen de no passar per les dunes.

A la dreta trobareu la baixada que va a parar al mirador sobre l'espigó construït el 1992. Podeu fer-hi parada perquè es veu la badia de Roses de banda a banda. A l'esquerra podeu resseguir Cap Norfeu, Roses, Santa Margarita, Empuriabrava, les platges de Sant Pere Pescador, i per la dreta les platges d'Empúries, l'Escala i punta Montgó amb la torre de guaita a sobre. Baixem pel camí de la dreta, seguint les plataformes de fusta.

La platja que queda a l'esquerra del mirador és la platja de la Miranda, la primera –i única– declarada per a no fumadors en tot l'estat espanyol.

6. L'Espigó Hel·lenístic

Aquest mur és bona part del que queda del moll grecoromà, quan tota aquesta zona era inundada i els vaixells podien atracar o fondejar. L'espigó és del segle I aC (fa uns **2200 anys**). En aquella època no hi havia platja.

Pot ser útil disposar de la imatge del MAC que recrea aquesta zona al segle I.

El fet que el port no es conservi és degut a l'acumulació de sorres al llarg dels segles, que ha anat tapant la zona dedicada al port. Els habitants d'Empúries (ara Sant Martí, per diferenciar-lo de les ruïnes grecoromanes) van haver de buscar un altre lloc per disposar d'un port natural, i van aprofitar la cala que ja els romans anomenaven *Scala*. Això succeí en el segle XVII (fa uns 400 anys).

Podem seguir per la platja fins trobar les escales a mà dreta, o bé tornar enrera i seguir el camí de fusta paral·lel al Camí Forestal.

7. Platja de les Muscleres

En aquesta platja va arribar l'any 1992 (fa **16 anys**) la flama olímpica de les XXV Olimpíades celebrades a Barcelona. La flama, com sempre, procedia de la ciutat grega **d'Olímpia**. Hi ha un rètol informatiu amb imatges que ho recorden, al capdamunt de l'escala.

Les muscleres són les roques que hi ha a banda i banda de la platja. A l'esquerra hi ha les Muscleres Grosses i a la dreta les Muscleres Petites. Es pot comentar si sabrien explicar el nom que se'ls ha donat a aquestes roques.

8. Plafó sobre Federico García Lorca

Al costat de les reixes de les ruïnes –només es veu la ciutat grega– hi ha un plafó que recorda que en Salvador Dalí (pintor) i en Federico García Lorca (poeta, afusellat a la Guerra Civil) els agradava de visitar aquest lloc. Crida l'atenció que García Lorca acabés les seves cartes a en Dalí amb un **Visca Catalunya Lliure!** La primera visita d'en Federico és

del 1925, o sigui que fa uns **83 anys**.

Pel que fa a les ruïnes de la ciutat grega, la seva excavació oficial va iniciar-se el 1908, fa **100 anys**.

9. Hotel Empúries (conegut com cal Gambo)

El 1914 un escalenc conegut com Gambo va construir un restaurant en aquest lloc, amb el nom de Villa Teresita (el nom de la seva dona). A causa de l'afluència de gent, el 1918 l'amplià fent-hi un hotel amb el mateix nom que té actualment. D'això fa **89 anys**.

El nom "Gambo" dóna peu a comentar la importància del sobrenom en les societats rurals.

També és destacable el canvi produït a la zona en el tombant del segle XIX al XX. A finals del XIX trobem un petit poble de pescadors, l'Escala, un poblet semiabandonat, Empúries, i entremig zones de vinyes amb un convent també abandonat després de la desamortització. De cop i volta s'inicien les obres de fixació de dunes i, alhora, les excavacions d'Empúries. La zona es

posa de moda i rep tota mena de visitants. No és d'estranyar que fes aparició el fenomen del turisme, amb la construcció de l'hotel.

Aquí hem d'agafar el caminet que és a tocar de la tanca de fusta, o bé baixar per la sorra.

10. L'Arc del Portitxol

És un arc de la roca format per l'erosió marina. El tipus de roca, calcària, permet aquesta erosió capriciosa. A aquest aflorament rocós li podem atribuir una antiguitat de 100 milions d'anys, ja que és del Cretaci, entre l'era secundària i terciària. De tota manera aquestes roques calcàries es van situar en aquesta zona durant l'orogènesi alpina, en plena formació dels Pirineus. Tenen, doncs, una antiguitat d'uns **60 milions d'anys**.

La formació de l'arc, lògicament, és posterior, i segueix formant-se. Es pot comentar el seu futur proper, vés a saber si imminent.

Seguim endavant i amunt, sempre pel camí, fins una esplanada que s'anomena les Coves. El nom li ve de les coves que hi ha a sota –des d'aquí no són visibles– formades també per l'erosió de les onades.

En aquesta esplanada podem observar un búnquer de la postguerra, construït els anys 40, quan tota aquesta zona marítima era sotmesa a una estreta vigilància.

11. El Pedrigolet

Seguint el camí que voreja les roques passem al costat d'una cala de còdols anomenada Pedrigolet, que és la paraula local per denominar una tartera. Seguint pel camí veurem un bosquet de pins a la nostra dreta. Són pins plantats durant el segle passat per fixar la duna –muntanyes mòbils de sorra que en aquesta zona havien arribat a representar un perill per als conreus i fins per a la població–; el més curiós és que tots els pins estan decantats cap al sud a causa de la **tramuntana**, que és el vent dominant de la zona.

12. Desembocadura del rec

Aquí desemboca el modest rec del Molí, després de juntar-se amb el rec Cinyana. En aquesta punta del rec també se'l coneix com el rec del Ter Vell, perquè en el segle XIV (fa uns **700 anys**) era un dels braços importants del Ter. La desembocadura del riu solucionava el problema de les dunes que després, en canviar el curs del riu, s'aguditzà.

13. El Cargol

És un niell davant de la platja de la Riba de l'Escala. Cal suposar que el nom li ve per la semblança amb una clova de **cargol marí**, tot i que hi ha que diu que més aviat sembla un llimac o un cargol sense closca. Evidentment es veu diferent en funció del lloc des d'on mirem.

D'un temps ençà sol estar poblat d'exemplars de corb marí gros, cada cop més habituals a la zona.

Elements per a usar en la cronologia:

Any	Segle	Element o fet	Fa, aproximadament
–	XVII	Canvi de curs del riu Fluvià	400 anys
–	XIV	Darrera reconstrucció important de la muralla de Sant Martí d'Empúries	700 anys
–	II aC	Construcció del fragment de muralla grega de Sant Martí d'Empúries	2300 anys
926	X	Làpida més antiga de la façana de l'església de Sant Martí d'Empúries	1082 anys
–	XVI	Reconstrucció important de l'església de Sant Martí d'Empúries	500 anys
1230	XIII	Mort d'Hug IV, comte d'Empúries, conegut com "Lo Capità Trunnus"	778 anys
1910	XX	Construcció de la Casa Forestal	98 anys
1992	XX	Arribada de la Flama Olímpica de les XXV Olimpíades	16 anys
–	I aC	Construcció de l'Espigó Hel·lenístic	2200 anys
–	XVII	Fundació de l'Escala	400 anys
1925	XX	Visites de Dalí i Lorca a Empúries	83 anys
1908	XX	Inici de les excavacions d'Empúries	100 anys
1918	XX	Construcció de l'Hotel Empúries	90 anys
–	–	Plegament alpí i formació del Montgrí	60 milions d'anys
1940	XX	Construcció del búnquer de les Coves	68 anys
–	XIV	Canvi de curs del braç del riu Ter	700 anys
2008	XXI	Visita del centre	0 anys

Com a feina posterior a la visita, es demana que els alumnes treballin amb aquestes dates i en facin una cronologia (ordenant els fets).

També se suggereix que elaborin un mural gràfic per tal que es visualitzi millor la cronologia i s'acompanyi d'imatges fetes durant la sortida.